Vlaams Parlement

465 (2014-2015) – Nr. 1
ingediend op 10 september 2015 (2014-2015)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Caroline Croo

over het Activiteitenverslag Adoptie 2014 van het Vlaams Centrum voor Adoptie

verzendcode: WEL

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Van Malderen.

Vaste leden:
de dames Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, de heren Lorin Parys, Peter Persyn, mevrouw Tine van der Vloet;
de dames Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
de dames Freya Saeys, Martine Taelman;
mevrouw Freya Van den Bossche, de heer Bart Van Malderen;
mevrouw Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:
de heer Björn Anseeuw, de dames Vera Celis, Cathy Coudyser, de heer Koen Daniëls, de dames Ingeborg De Meulemeester, Manuela Van Werde;
mevrouw Sonja Claes, de heer Dirk de Kort, de dames Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
de heer Jo De Ro, mevrouw Emmily Talpe;
de heren Jan Bertels, Renaat Landuyt;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

INHOUD

I. Uiteenzetting door Ariane Van Den Berghe, Vlaams adoptieambtenaar 4
1. Landschap in verandering 4
2. Cijfers over interlandelijke adoptie 4
3. Cijfers over binnenlandse adoptie 5
II. Vragen van de leden 6
Gebruikte afkortingen 8
Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin besprak het Activiteitenverslag Adoptie 2014 van het VCA tijdens haar vergadering van 23 juli 2015. Aan deze vergadering nam Ariane Van Den Berghe, Vlaams adoptieambtenaar, deel.

Het activiteitenverslag is als bijlage terug te vinden op de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Uiteenzetting door Ariane Van Den Berghe, Vlaams adoptieambtenaar

1. Landschap in verandering

Ariane Van Den Berghe vindt het feit dat er veel beweging is in het adoptielandschap de belangrijkste vaststelling voor 2014. Dat geldt zowel voor binnenlandse adoptie, waar er een nieuw decreet in aantocht is, als voor interlandelijke adoptie. De interlandelijke adoptie kent al een aantal jaren, ook internationaal, een dalend aantal plaatsingen. Het profiel van de kinderen wijzigt en wordt complexer. De samenwerking met heel wat herkomstlanden verloopt nogal moeilijk. Om daarop te kunnen inspelen zet het VCA in op een digitaal platform, een leermodule over special needs die door professionals en kandidaat-adoptanten kan worden gebruikt. De DMO's evalueren de feedbackgesprekken. Oude adoptiedossiers worden verzameld en gedigitaliseerd om opzoekingen mogelijk te doen.

2. Cijfers over interlandelijke adoptie

Het aantal aanmeldingen daalt licht maar het aantal aanmeldingen voor een tweede of volgende adoptie daalt sterker. Dat kan het gevolg zijn van de organisatie van de instroom en de procedure. Er waren 36 aanmeldingen voor intrafamiliale adoptie. Er zijn ook meer aanvragen van alleenstaanden en holebi's.

Bij de maatschappelijke onderzoeken is er een sterke daling van het aantal mensen dat start met het maatschappelijk onderzoek. Dat heeft te maken met de introductie van instroombeheer sedert 2013. Er zijn in 2014 nog 127 mensen gestart. De uitkomsten van het maatschappelijk onderzoek zijn ook gewijzigd. Er is een lichte daling van het aantal positieve en negatieve adviezen, en een stijging van het aantal uitgestelde dossiers. Dat moet verder met de diensten voor maatschappelijk onderzoek worden bekeken. Die diensten melden dat de familiale situatie van de kandidaat–adoptanten gecompliceerder wordt, wat mogelijks een verklaring is. Intrafamiliale adopties zijn niet altijd evident.

Er is een sterkere daling van het aantal geschiktheidsvonnissen. In 2014 waren er maar 63. Er is uitval in de periode van de aanmelding, maar ook tijdens het maatschappelijk onderzoek. Van de 120 adviezen kregen er maar 63 een geschiktheidsvonnis. Een aantal mensen krijgt een negatief advies of uitstel. Sinds 1 september 2014 is adoptie een bevoegdheid van de familierechtbanken. De transitie van jeugdrechtbank naar familierechtbank is niet overal vlot verlopen. De indruk bestaat dat een aantal dossiers lang is blijven liggen. Misschien is er nog een aantal procedures lopende. De vonnissen waarbij de rechtbank negatief oordeelt, zijn niet systematisch beschikbaar. Er is bijgevolg geen totaalbeeld. Alleen wanneer mensen geschikt worden verklaard, wordt die informatie aan het VCA bezorgd.

De adoptiediensten hebben de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in het opzetten van nieuwe samenwerkingsverbanden. In de cijfers over het aantal plaatsingen vertaalt zich dat niet meteen in een stabilisering, stijging of daling. Voor de

opstart van een nieuw kanaal is een aantal jaren nodig. De adoptiedienst Het Klein Mirakel is wat vroeger gestart met het opzetten van nieuwe samenwerkingsverbanden. Dat resulteert sinds 2015 in een stijgend aantal kindtoewijzingen. Niet elk kanaal leidt tot succesvolle samenwerking.

Bij de herkomstlanden is er een sterke daling van het aantal kinderen uit Ethiopië. Het is nog steeds het belangrijkste herkomstland, maar in vergelijking met 2013 is er een daling van 65 percent naar 30 percent. Dat is een goede zaak. Te grote druk op één herkomstland is geen gezonde zaak. De halvering van het aantal kinderen heeft niet geleid tot een daling van het aantal plaatsingen. Er is bijgevolg een lichte stijging in de andere herkomstlanden. Het is een goede zaak en toont aan dat het loont om in te zetten op nieuwe samenwerking.

Over de jaren heen is de daling vrij spectaculair. Deze tendens is internationaal. Dat is het gevolg van de situatie in de herkomstlanden waar minder kinderen nood hebben aan plaatsing.

De wachttijd is de tijd tussen het moment dat mensen een geschiktheidsvonnis krijgen en een kindvoorstel ontvangen. Die wachttijd wordt door de herkomstlanden veroorzaakt. Dat is de tijd die nodig is tussen het moment van het opsturen van het dossier naar het herkomstland en het daar voorstellen of toewijzen van een kind. De cijfers zijn gemiddelden. Er zijn in de individuele dossiers grote uitschieters. Er wordt niet alleen op het voorstel gewacht, maar ook op de effectieve aankomst van het kind. In sommige landen kan dat tot negen maanden duren.

Uiteindelijk zijn er 61 kinderen aangekomen. 70 kinderen werden voorgesteld of toegewezen aan een Vlaams gezin. Een aantal kinderen is pas in 2015 aangekomen. 34 van die kinderen vallen onder de categorie special needs. Dat is een heel uiteenlopende groep. Het gaat om oudere kinderen, broers en zussen die samen geplaatst worden, kinderen met een medisch probleem, een belastende achtergrond of een combinatie van factoren. Deze groep is de afgelopen jaren geleidelijk gestegen. De groep van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften is zeer divers. 55 percent lijkt hoog, maar het gaat niet allemaal om kinderen die een zwaar medische probleem of een handicap hebben. Het blijkt voor heel wat gezinnen echter een haalbare kaart. De gezinnen die ervoor kiezen, worden zeer goed over de impact ervan geïnformeerd.

Het instroombeheer moet op een andere manier gebeuren. Het profiel van de kinderen doet nadenken over de voorbereiding, begeleiding en nazorg van kandidaat-adoptanten. De samenwerking met de herkomstlanden is ook een aandachtspunt. Ondanks alle inspanningen blijft dat bijzonder kwetsbaar.

3. Cijfers over binnenlandse adoptie

Bij binnenlandse adoptie liggen de verhoudingen anders. De tendensen zijn gelijklopend.

Er is geen daling van het aantal aanmeldingen. Voor een deel wordt dat verklaard doordat meemoeders niet meer aangewezen zijn op adoptie, maar het kind kunnen erkennen. Er zijn nog aanmeldingen van mannen die het kind van hun mannelijke partner willen adopteren. Dat wijst op de nood voor een regeling van het draagmoederschap. Er is een daling van het aantal aanmeldingen voor adoptie bij erkende adoptiediensten. Dat is waarschijnlijk omdat kandidaten beseffen dat er lange wachttijden zijn.

Het aantal voorbereidingen blijft al lange tijd stabiel. De daling van het aantal zelfstandige adopties is het gevolg van het wegvallen van adopties door

meemoeders. De voorbereiding gebeurt eenmaal per jaar. Een beperkte groep van dertig tot veertig kandidaten wordt uitgenodigd om de voorbereiding te volgen. Eind 2014 was er een bijzonder lange lijst van wachtenden om te mogen starten met de voorbereiding.

Het maatschappelijk onderzoek gebeurt op een andere manier dan bij de interlandelijke adoptie. Dat gebeurt door de adoptiedienst zelf, voor de bemiddelingsopdracht wordt getekend, en niet door een dienst voor maatschappelijk onderzoek. In 2014 heeft geen enkele jeugdrechter gevraagd om een bijkomend maatschappelijk onderzoek uit te voeren bij adoptie via een erkende adoptiedienst. Het advies van de dienst over de geschiktheid van de kandidaten wordt zo goed als altijd bekrachtigd door de jeugdrechter. In het geval van zelfstandige adopties heeft de jeugdrechtbank negen keer gevraagd om een maatschappelijk onderzoek te voeren.

In 2014 werden er 23 kinderen geplaatst. In de media verschenen berichten dat dit een dalende tendens was. Het is moeilijk om daar uitspraken over te doen omdat het aantal schommelt. In 2006 werden er 22 kinderen geplaatst. Het heeft jaren rond de dertig geschommeld, maar thans zit het twee jaar onder de dertig kinderen. 65 percent van de kinderen is terechtgekomen in een gezin waar nog geen kinderen waren. 34,8 percent waren tweede adopties. Het ging om twaalf jongens en elf meisjes jonger dan één jaar. Zes kinderen werden geplaatst bij een gezin waar al eerder een kind werd geadopteerd.

Een van de belangrijkste werkpunten is de wachttijd. Er is voorlopig een aanmeldingsstop. Als er nieuwe regelgeving komt over voorbereiding en geschiktheid, waarbij de procedures voor binnenlandse en interlandelijke adoptie worden samengevoegd, zal er een nieuw instroombeheer moeten worden uitgewerkt. Er moet worden geïnvesteerd in sensibilisering en bekendmaking van het aanbod van binnenlandse adoptiediensten voor ongewenst zwangere vrouwen.

II. Vragen van de leden

Bart Van Malderen stelt vast dat er een verschil is tussen de doorlooptijd van een dossier en de reële leeftijd van een geadopteerd kind. Wordt dat bijgehouden en zijn daar evoluties in? De mate dat de leeftijd van het geadopteerde kind toeneemt, geeft ook een stijging van de bindingsproblemen. Hij is er niet van overtuigd dat de kinderen in alle landen op de lijst van bij het begin in goede zorgomstandigheden verblijven.

De opmerking over de noodzaak aan een regeling in verband met draagmoederschap is terecht. Hij is mederapporteur van het informatierapport dat in de Senaat wordt opgesteld. In de Kamer is er een aantal voorstellen, maar die worden niet behandeld in afwachting van de resultaten van de bespreking in de Senaat. Het dossier wordt door een aantal partijen naar de Griekse kalenden verwezen. Hoe kan er afstemming komen tussen de bestaande regels voor adoptie en een regeling over draagmoederschap? Hij wil vermijden dat er een shoppinggedrag ontstaat of dat men op muren blijft botsen.

Volgens *Ariane Van Den Berghe* is er geen relatie tussen de doorlooptijd van een dossier en de leeftijd van een kind. Meestal gaat het bij oudere kinderen die geplaatst worden om kinderen die pas op latere leeftijd in aanmerking komen voor adoptie. In een land komen bijvoorbeeld 200 aanvragen van kandidaat-adoptanten toe. Die vormen een wachtlijst. Als voor twintig tot dertig kinderen de beslissing wordt genomen dat ze mogen worden geadopteerd, dienen de andere ouders die een aanvraag indienden, nog een of meerdere jaren te wachten. Die

doorlooptijd heeft te maken met de wachtlijst. Meestal kunnen kinderen van wie beslist is dat ze adoptabel zijn, snel gematcht worden.

Bart Van Malderen verduidelijkt dat hij graag de evolutie in de realiteit wil kennen.

Ariane Van Den Berghe stelt vast dat de leeftijd van de kinderen zeer uiteenlopend is. Er zijn nog altijd landen met jonge kinderen. Andere landen vragen om 6- tot 8-jarigen te plaatsen.

De procedures voor draagmoederschap verlopen momenteel via adoptie. Als dat een oplossing biedt is dat geen probleem, maar ze is er geen vragende partij voor. De adoptieprocedure heeft immers een andere finaliteit.

Peter Persyn vraagt of er een toename van kinderen verwacht wordt uit gebieden als Syrië of Nepal.

Ariane Van Den Berghe meldt dat dit een van de meest gestelde vragen is. Het is een praktijk die niet wordt gevolgd en internationaal ook niet als een goede praktijk wordt beschouwd. Op dergelijke momenten is het zo goed als onmogelijk om vast te stellen of een kind werkelijk geen verwanten meer heeft of werkelijk adoptabel is. Het hele institutionele kader is dan buiten werking. Dat kan enige tijd later gebeuren. UNICEF en het Rode Kruis raden aan tracingprogramma's en structuren op te zetten en na enige tijd te werken met kinderen die werkelijk achterblijven in de weeshuizen. Zowel voor Syrië als Nepal is de toestand te recent. Voor het Midden-Oosten is het meestal uitgesloten om kinderen te adopteren omdat er enkel een islamitische pleegvoogdij bestaat.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Caroline CROO,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

DMO	dienst voor maatschappelijk onderzoek
UNICEF	United Nations Children's Fund
VCA	Vlaams Centrum voor Adoptie